

## HISTORIA KOŁA NAUKOWEGO STUDENTÓW ARCHEOLOGII UMCS W LATACH 1959-1999

Studenckie Koło Naukowe Archeologów Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie powstało 16 grudnia 1959 roku. Jego założycielami byli studenci I roku Sekcji Archeologii Polski na Wydziale Humanistycznym, reprezentowani przez zarząd w składzie: **Anna Świerk i Artur Bata**. Decyzją Senatu Uczelni z dnia 2 czerwca 1960 roku, Koło uzyskało zgodę na dalszą działalność, został zatwierdzony jego statut, a funkcję Opiekuna powierzono **doc. dr Aleksandrowi Gardawskiemu**, kierownikowi Zakładu Archeologii UMCS. W tym miejscu nie sposób pominąć wkładu w działalność Koła **doc. dr Jana Gurby**, który od samego początku istnienia tej organizacji aż do dziś współpracuje z nią i wspiera swoją osobą.

Przez prawie 50 lat istnienia Koła przez jego szeregi przewinęła się ogromna ilość studentów. Wielu z nich jest obecnie znanymi i powszechnie cenionymi archeologami. Niektórzy po skończonych studiach wrócili w pielesze Koła sprawując funkcję jego Opiekunów. Do grona takich osób należą m.in.: **dr Jolanta Nogaj-Chachaj, mgr Marcin Juściński** czy obecny Opiekun KNSA **mgr Marcin Szeliga**. U podstaw SKNA legła szeroko rozumiana popularyzacja archeologii, pogłębianie wiedzy oraz osobistych zainteresowań studentów.

Już w pierwszych latach funkcjonowania Koła jego członkowie wzięli udział w Zjazdach Studenckich Kół Naukowych Archeologii we Wrocławiu w 1960 roku („Dni Ślęży”), w Poznaniu w 1962 roku (gdzie wygłoszono dwa referaty: „*Nowe aspekty zasiedlenia Lubelszczyzny przez plemiona KPL*” oraz „*Początki Lublina w świetle dotychczasowych badań archeologicznych*”) oraz w Toruniu w 1963 roku. W 1962 roku na Zjazd Milenijny, który odbył się w Poznaniu, studenci związani z SKNA przygotowali referat pt. „*Ośrodki krystalizacyjne plemion południowej Polski w drugiej połowie I tysiąclecia n.e. na Lubelszczyźnie*”.

Ważnym wydarzeniem dla ówczesnych członków Koła było podjęcie się organizacji **Symposium Neolitycznego**, które odbyło się w listopadzie 1964 roku. Wzięli w nim udział reprezentanci wszystkich ośrodków archeologicznych w Polsce (Kraków, Warszawa, Poznań, Wrocław, Łódź, Toruń). Symposium towarzyszyła wycieczka do Krzemionek Opatowskich.

Pierwsze lata zaowocowały także wieloma referatami studentów, wygłoszonymi podczas zebrań Koła, odczytami popularno-naukowymi przeprowadzonymi przez pracowników IHKM PAN oraz Katedry Archeologii UMCS, a także licznymi prelekcjami organizowanymi w szkołach, czy w miejscach wykopalisk. Przykładem niech będą

wykopaliska w Strzyżowie w 1961 roku, podczas których oprowadzano po terenie badań wycieczki, przybliżając zainteresowanym odległe pradzieje. Akcji tej towarzyszyła wystawa przygotowana przez uczniów pobliskich szkół.

Z działalnością SKNA szły w parze liczne wycieczki badawcze. W latach 1960-1962 odbyły się wyjazdy do Warszawy, Krakowa, Oświęcimia, Igołomii, Poznania, Gniezna oraz Kórnika. W roku akademickim 1961/1962 Członkowie SKNA wraz z Kołem Etnografów i Językoznawców spędzili wakacje na obozie naukowo-wypoczynkowym na Mazurach. Natomiast w roku akademickim 1964/1965 doszła do skutku wymiana ze studentami z Debreczyna. W ramach tego programu studenci związani z SKNA wyjechali na wycieczkę do Węgier.

W 1965 roku działalność Studenckiego Koła Naukowego Archeologów została zawieszona, z powodu wstrzymania naboru nowych studentów. Stan ten trwał do 1974 roku, kiedy to reaktywowano działalność Koła i przemianowano je na **Koło Naukowe Studentów Archeologii**, która to nazwa towarzyszy mu również dzisiaj.

W dniach 6 i 7 grudnia 1975 roku odbyła się uroczysta sesja naukowa na okazję obchodów XXX-lecia działalności Zakładu Archeologii – najstarszej jednostki Wydziału Humanistycznego UMCS. W jej trakcie **Łukasz Rejniewicz** – Przewodniczący Rady Wydziałowej Samorządu Studentów Wydziału Humanistycznego przedstawił zebrany słuchaczom „*Plany i zamierzenia Studenckiego Koła Archeologicznego*”. W tym samym roku została wydana pierwsza publikacja Koła – „*Pradzieje Lubelszczyzny w prasie lubelskiej: (bibliografia za lata 1960-1974)*”. Powstała ona na podstawie lubelskich dzienników: „Sztandar Ludu” i „Kurier Lubelski” oraz dwutygodnika „Kamena”.

Lata 1977-1979 były czasem licznych odczytów organizowanych w szkołach czy muzeach przez członków KNSA. Studenci odwiedzili wiele placówek oświatowych (m.in. Hrubieszów, Zamość, Tyszowce, Turkowice, Bełżec, Biłgoraj) prowadząc spotkania z młodzieżą, na których poruszali ważne tematy z zakresu archeologii. W czasie prelekcji kładli nacisk na ochronę zabytków archeologicznych i natychmiastowe zgłaszanie w odpowiednich placówkach przypadkowych odkryć. Akcja ta miała także charakter popularyzatorski i dotyczyła przede wszystkim pradziejów okolic Tomaszowa i Hrubieszowa oraz najnowszych osiągnięć lubelskiej archeologii na tych terenach.

Ważnym wydarzeniem w działalności KNSA było podjęcie się organizacji **VII Międzynarodowej Sesji Studentów Archeologii w Werbkowicach** k. Hrubieszowa. Tematem konferencji, która odbyła się ona w dniach 17-22 kwietnia 1978 roku pod patronatem Jego Magnificencji Rektora UMCS prof. dr hab. Wiesława Skrzydło oraz Wojewody Zamojskiego dr Stanisława Juszcza, były „*Kontakty interkulturowe w Europie Środkowej w pradziejach i we wczesnym średniowieczu motorem postępu*”. Sesja zgromadziła studentów z wszystkich ośrodków archeologicznych w Polsce oraz z wielu placówek zagranicznych (Brno, Praga, Bukareszt, Budapeszt, Lyon, Edynburg). Łącznie wygłoszono 26

referatów naukowych, ocenianych przez jury, w którego składzie znaleźli się znakomici archeolodzy: **prof. dr hab. Marek Gedl, John Morfey (Londyn), mgr Michał Parczewski, prof. dr hab. Kazimierz Godłowski, doc. dr hab. Andrzej Kempisty, doc. dr hab. Jan Kowalczyk oraz doc. dr Jan Gurba**. Pierwszą nagrodę otrzymali *exequo* **Martin Gojda** (Praga) za referat „*Uzbrojenie w okresie wpływów rzymskich w Czechosłowacji i obszarach przyległych*” oraz **K. Izak** z Uniwersytetu Jagiellońskiego za pracę „*Kontakty kulturowe pomiędzy kulturą egejską oraz kulturą okresu archaicznego a Europą Środkową w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza*”. Do nagrodzonych prac należały również referaty reprezentantów lubelskiego ośrodka, a mianowicie: **Grzegorza Miliszkiewicza i Łukasza Rejniewicza** („*Uwagi o wczesnej fazie kultury pucharów lejkowatych w Małopolsce*”), **Andrzeja Rozwałki** („*Problemy eneolitu polskiego na przykładzie tarczki – medalionów*”) oraz **Urszuli Wójciuk** („*Kulturowe powiązania Czerwienia z rdzennymi obszarami Rusi w XII i pierwszej połowie XIII wieku*”). Obradom sesji towarzyszyły liczne imprezy okolicznościowe (kiermasz książek i czasopism archeologicznych, trzy wystawy, wycieczka).

Ponadto Członkowie KNSA UMCS w latach 1978-1980 wzięli udział w Sesji poświęconej 50-leciu KNSA UJ, VIII Międzynarodowej Sesji Studentów Archeologii w Łomży (organizowanej przez Uniwersytet Warszawski) oraz w IX Międzynarodowej Sesji Studentów Archeologii w Toruniu, a także w sesjach w Kamieńcu Podolskim, Teseticach i Pradze, na których referaty wygłaszali między innymi **Elżbieta Kłosińska i Sylwester Czopek**. Przejawem więzi z innymi ośrodkami w kraju i zagranicą były wyjazdy Członków Koła na wycieczki do Bratysławy i Pragi oraz rewizyta słowackich gości w Lublinie. Wymiana ta miała na celu przede wszystkim poszerzenie wiadomości dotyczących archeologii powszechnej, zwłaszcza państw ościennych. Ponadto studenci związani z KNSA brali udział w pracach wykopaliskowych we Francji (Villereuil sur Loire), Wielkiej Brytanii (Hambleton Hill), Bułgarii (Sarkovica), ówczesnym NRD (Poczdami) i Czechosłowacji (Bylany). Warto także wspomnieć, że w 1979 i 1980 roku Koło prowadziło własne badania terenowe podczas Studenckich Obozów Naukowych organizowanych w Masłomęczu, Szychowicach oraz w Dobrem.

W tym okresie na trwałe przyjął się również zwyczaj corocznej organizacji *Otrzęsin* dla nowoprzybyłych adeptów archeologii.

W 1980 roku ważnym osiągnięciem KNSA było zorganizowanie *I Środowiskowej Sesji Archeologicznej*, która zbiegła się w obchodami dwóch jubileuszów – 35-lecia Zakładu Archeologii UMCS oraz 20-lecia istnienia Koła. Jej celem było przedstawienie historii i działalności obu instytucji, a także popularyzacja archeologii w lubelskim ośrodku akademickim. W czasie konferencji przedstawiono 12 referatów o treści jubileuszowej, naukowej oraz popularyzatorskiej.

Równie ważne było uchwalenie nowego Statutu Koła, które nastąpiło 2 (lub 9) grudnia 1980 roku oraz włączenie KNSA do Studenckiego Towarzystwa Naukowego UMCS. Ponadto

podczas XI Ogólnopolskiego Seminarium Studenckich Kół Naukowych Archeologów, które odbyło się w Piotrkowie Trybunalskim, członkowie Koła wzięli udział w dyskusji nad nowym programem studiów i współpracą kół z wszystkich polskich ośrodków archeologicznych.

Lata 80-siąte upłynęły pod znakiem bogatej działalności naukowej. Podczas zebrania Koła studenci wygłaszali liczne referaty poruszające nurtujące ich tematy (np. sztuka kultury łużyckiej czy najstarsze fibule na ziemiach polskich), a zaproszeni goście, zarówno krajowi jak i zagraniczni (ze Szwecji, byłego RFN), przybliżali swoimi wykładami zagadnienia ważne w pracy archeologa. W tym czasie odbyły się spotkania między innymi z **prof. dr. hab. Januszem Krzysztofem Kozłowskim**, **prof. dr. hab. Markiem Gedlem**, **prof. dr. hab. Kazimierzem Godłowskim**, **dr. Bogdanem Balcerem**, **dr. Aleksandrem Kośko**, **dr. Andrzejem Kokowskim**, **dr. Zbigniewem Gardzielem** czy **mgr. Andrzejem Janeczkiem**.

Studenci chętnie także brali udział w nadprogramowych wykopaliskach, pracując na stanowiskach w Białobrzegach k. Łańcuta, Przytułach k. Olecka, Barakach, Lesie Stockim oraz w Hrubieszowie-Podgórzu. Poza tym w 1981 roku członkowie KNSA razem z Muzeum UMCS przygotowali wystawę najciekawszych zabytków z wykopalisk w sezonie 1980/1981.

W 1983 roku nastąpiła kolejna zmiana nazwy Koła, tym razem na Koło Naukowe Archeologów. W tym czasie oddano do druku w „*Problemach Studenckiego Ruchu Naukowego*” pracę pod tytułem: „*Atlas neolitu między Wisłą a Słuczą*”. Rok później przygotowano pierwszy numer **Lubelskich Materiałów Archeologicznych** – pisma, w którym do dziś swoje prace publikują przede wszystkim studenci i absolwenci archeologii i historii.

Ważnym elementem działalności KNSA/KNA była organizacja wycieczek naukowych. W latach 1981-1989 odbyło się wiele takich wyjazdów. Ich celem najczęściej były wizyty w muzeach warszawskich (głównie PMA, ale także Muzeum Techniki), pozwalające zapoznać się ze zbiorami archeologicznymi prezentowanymi na wystawach czasowych. Ponadto w 1984 odbył się wyjazd do Łodzi na wystawę „*Węgry w okresie wędrówek ludów*”, a w roku akademickim 1988/1989 studenci odwiedzili Muzeum Pergamońskie w Berlinie.

Końcówka lat 80-tych zaowocowała licznymi kontaktami zagranicznymi. W 1988 roku 4 członków Koła uczestniczyło w VI Międzynarodowej Sesji Studentów Archeologii na Węgrzech, gdzie wystąpili z następującymi referatami: **Tomasz Chołuj** „*Berła sztyletowe we wczesnej epoce brązu*”; **Marek Bielak** „*Znaleziska sarmackie w Polsce południowo – wschodniej*”; **Paweł Krupop** „*Elementy kultury Daków na ziemiach polskich w okresie wpływów rzymskich*”; **Anna Rakowska** „*Zróżnicowanie społeczne we wczesnej epoce brązu w Polsce na przykładzie osad obronnych i grobów książęcych*”.

Ponadto w latach 1988-1990 odbyło się wiele spotkań i odczytów, opartych na własnych doświadczeniach, a przygotowywanych zarówno przez archeologów jak i

studentów, przybliżających problematykę badań archeologicznych w Izraelu, Szwajcarii, Francji czy Syrii. Poza tym gościliśmy w swoich progach gości zagranicznych, takich jak: prof. I. Łoze z Rygi, prof. A. Chalikowa z Kazania i prof. E. Bałaguri z Użgorodu.

Tradycja organizacji wykładów specjalistycznych wykraczających poza program studiów miała swoją niezwykle bogatą kontynuację w latach 90-tych. Miało miejsce wtedy wiele spotkań naukowcami, którzy przybliżali studentom zagadnienia związane między innymi z antropologią (fizyczną i kulturową), archeologią Śródziemnomorza i Azji Mniejszej, historią starożytną czy też interpretacją źródeł archeologicznych.

KNSA wespół z Kołem Naukowym Antropologii Kulturowej było organizatorem wykładów prowadzonych przez **dr Macieja Rajewskiego**, który do dzisiaj chętnie współpracuje z naszym Kołem. Ponadto mieliśmy zaszczyt gościć wielu badaczy z zagranicy. Do ich grona należą **dr Paolo Güll** (Uniwersytet w Viterbo), który wygłosił wykład na temat rzemiosła ceramicznego w Rzymie od XIV do XVI w. oraz **dr T. A. Popowa** (Sankt Petersburg) z odczytem pod tytułem: „*Najnowsze badania rzeźb z cmentarzyska na Jelenim Ostrowie na Jeziorze Newskim*”.

W omawianym okresie odbyły się również wykłady **misjonarki Zofii Pawlik, księdza Stanisława Wagrackiego, ojca Stanisława Bonifacego Kotrysa oraz dr Stanisławy Hoczyk-Siwiek, dr Wojciecha Blajera i mgr Jana Redera**. Warto wspomnieć, że w 1996 roku miało miejsce spotkanie z członkami Orkiestry św. Mikołaja, którzy w opowieści o góralach Czadeckich poruszyli problematykę etnografii i antropologii rumuńskiej.

Godne uwagi jest również, że w roku akademickim 1994/1995 kilku członków Koła wzięło udział w konferencji poświęconej problemom badań AZP w Polsce, która miała miejsce w Warszawie oraz w Ogólnopolskiej Sesji Kół Naukowych Archeologów, która odbyła się w Obrzycku koło Poznania, „*Archeologia a człowiek i jego świat wartości*”, gdzie swój referat wygłosiła **Barbara Kaczyńska**.

Nową formą aktywności członków Koła była organizacja dwóch zagranicznych wyjazdów. Pierwszy z nich miał miejsce od 24.VIII do 2.X. 1996 roku. Grupa 5 studentów postawiła sobie za cel dotarcie do Egiptu, zwiedzając po drodze zabytki Turcji (gdzie odwiedzili Bergamę, czyli dawny Pergamon, Prienę, Efez oraz Antalię w Górach Taurus) oraz Syrii (tam zwiedzali Himś, Damaszek, Palmyrę). W planach mieli także penetrację Królestwa Jordanii, jednakże tamtejsza ambasada odmówiła studentom wydania wiz. Toteż kolejnym etapem podróży, a zarazem jej celem był Egipt. Tam pod przewodnictwem **dr Haliny Gajewskiej** zwiedzili Memfis, Asuan, wyspę File, Teby, Sakkarę oraz Kair.

Kolejna zagraniczna podróż członków Koła to tramping po Grecji, który odbył się we wrześniu 1999 roku. Studenci w czasie tej 4-tygodniowej podróży odwiedzili wszystkie najciekawsze i najważniejsze miasta starożytnej Hellady. Po zwiedzeniu Salonik, Dionu, Delf, Aten, Koryntu, Myken, Epidauros, Lery, udali się na objazd Peloponezu (Sparta, Mistra, Monemvasia oraz Neapoli), by stamtąd udać się promem na wyspę Kithirę. Kolejnym

etapem podróży była Kreta. Po wyprawie w Białe Góry, studenci zwiedzili Iraklion (Heraklion), Fajstos, pałac i muzeum archeologiczne w Knossos, po czym wrócili na Peloponez, by tam zobaczyć jeszcze Olimpię. Ostatnim celem grupy była Janina, Dodoma, oraz Jaskinia Parama.

W latach 90-tych działalność KNSA skupiała się także na organizacji wielu wycieczek, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Studenci wielokrotnie brali udział w wyjazdach do PMA w Warszawie na różne organizowane tam wystawy (np. „Prusowie”, „Tajemnicza królowa Hatszepsut” w 1997 roku). Ponadto odbyły się wycieczki do muzeów w Gdańsku i Krakowie, a także do neolitycznej kopalni krzemienia pasiastego w Krzemionkach Opatowskich. Poza tym Koło w 1998 roku zorganizowało 4-dniowy objazd po Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, a w 1999 roku również 4-dniową wycieczkę po Wielkopolsce.

W latach 1993-1995 studenci brali udział w naukowych i sportowych wyjazdach do Niemiec (do Berlina i Gedmüden koło Würzburga), w czasie których uczestniczyli w Międzynarodowym Turnieju Futbolowym Archeologów oraz odwiedzili berlińskie muzea archeologiczne i etnograficzne (w 1995 roku ich celem była wystawa o Ostrogotach w Bevern oraz Muzeum Pergamońskie w Berlinie). Ponadto w maju 1994 roku odbyła się wycieczka do Wiednia i Bratysławy, podczas której zwiedzili liczne muzea oraz stanowiska archeologiczne (np. Carnuntum w Austrii).

Aktywność członków Koła wyrażała się także poprzez organizację obozów naukowych, które odbyły się: w 1991 roku w Karmanowicach (pod opieką **mgr Jolanty Nogaj-Chachaj**), w 1993 roku w Masłomęczu (pod opieką naukową **dr Andrzeja Kokowskiego**) oraz w 1995 roku w Leszczynie (prowadząca: **dr Jolanta Nogaj-Chachaj**). Celem obozów było przeprowadzenie eksperymentalnych prac wykopaliskowych z zastosowaniem szczegółowej dokumentacji, które pozwoliły studentom dogłębnie poznać tajniki pracy archeologa na stanowisku.

Na zakończenie tego podsumowania 40-letniej tradycji Koła Naukowego Studentów Archeologii warto wspomnieć, że w 1999 roku jego członkowie włączyli się w organizację **I Festynu Archeologicznego** na terenie grodziska w Chodliku. W jego trakcie studenci mogli dać wyraz swoim pasjom i umiejętnościom z zakresu archeologii doświadczalnej podczas różnorodnych pokazów, takich jak toczenie glinianych naczyń na kole garncarskim, obróbka narzędzi krzemiennych czy wykonywanie ozdób.

Reasumując trzeba zaznaczyć, że powyższy bilans nie wyczerpuje w całości form aktywności członków Koła w ciągu 40 lat jego istnienia. Podkreślić należy niezmiennie dużą ilość inicjatyw podejmowanych przez studentów w celu popularyzacji archeologii, a także własnego rozwoju naukowego. Najlepszym tego dowodem jest wysoka pozycja archeologów, którzy w czasie swoich studiów związani byli z Kołem. Nie można pominąć także wielkiej roli Opiekunów KNSA, którzy wkładali wiele serca, aby ułatwić studentom realizację ich

planów i marzeń, i którzy zawsze mieli czas, aby wspólnie z adeptami archeologii rozwijać ich zainteresowania.